

УДК 343.91:343.341

Кучменко С. В. – здобувач Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

ТИПОЛОГІЯ УЧАСНИКІВ НЕ ПЕРЕДБАЧЕНИХ ЗАКОНОМ ВОЄНІЗОВАНИХ АБО ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ

Комплексно досліджено питання класифікації учасників не передбачених законодавством України воєнізованих або збройних формувань. Проаналізовано вплив типології особи злочинця на розроблення заходів загальної та індивідуальної профілактики злочинів.

Ключові слова: не передбачене законом воєнізоване формування, не передбачене законом збройне формування, особа злочинця, кримінологічна характеристика, учасник злочинного об'єднання.

На початку квітня 2014 року на території Донецької та Луганської областей України невстановлені особи для насильницького утримання незаконної самопроголошеної влади на території нашої держави створили не передбачені законом воєнізовані та збройні формування. Їм притаманна організована структура військового типу, а саме: єдиноначальність, підпорядкованість, чітка ієрархічність і дисципліна, озброєність вогнепальною зброєю, вибухівкою, військовою технікою. У цих формуваннях було передбачено механізм вступу, порядок проходження служби, у кожному структурному підрозділі формулювали завдання щоденної діяльності, яка полягала в здійсненні методами військових операцій силової підтримки незаконно створених структур, придушення організованого опору населення на окупованій території, депортації населення Донецької та Луганської областей, встановлення режиму військового стану, протистояння правоохоронним органам державної виконавчої влади України, знищення живої сили й матеріальних засобів, а також учинення інших тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень. Ці формування дислокуються в різних населених пунктах і місцевостях зазначених областей і мають загальну координацію керівництва [1]. У зв'язку зі складністю

ситуації, що склалася на тимчасово окупованих територіях України, суттєво ускладнилася протидія створенню та діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Обставини, які в сукупності призводять до вчинення досліджуваних злочинів, тісно пов'язані та взаємодіють, однак ключовою з них, на нашу думку, є особа злочинця. Саме ця обставина відображає всі ознаки й особливості кримінального діяння [2, с. 5]. Вивчення характеристики особи злочинця, зокрема притаманних конкретному типу злочину ознак і властивостей, надає можливість більш точно визначити ступінь суспільної небезпеки злочинного діяння, встановити детермінанти конкретного злочину та, проаналізувавши отриману інформацію, розробити систему дієвих заходів запобігання створенню не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Учені зауважують, що ефективне запобігання злочинам передусім ґрунтується на кримінологічному портреті й типології особи злочинця [3, с. 164].

Для того щоб детальніше з'ясувати сутність поняття «особа злочинця», схарактеризувати його в контексті дослідження створення та діяльності на території нашої держави не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, потрібно виокремити його ознаки.

Сутність поняття «особа злочинця» аналізували як науковці радянських часів, так і сучасні дослідники, зокрема: О. І. Алексєєв, Ю. М. Антонян, В. О. Бачинін, Ю. Д. Блувштейн, В. М. Бурлаков, Б. С. Волков, О. О. Герцензон, І. М. Даньшин, Л. М. Давиденко, П. С. Дагель, О. М. Джужа, О. І. Долгова, А. П. Закалюк, А. Ф. Зелінський, І. І. Карпець, Н. М. Кропачов, В. М. Кудрявцев, Н. Ф. Кузнецова, Г. М. Мінковський та ін. Кримінологія як наука постійно розвивається та вдосконалюється, що зумовлює необхідність розроблення нових критеріїв визначення досліджуваного поняття, з огляду на особливості сьогодення.

Актуальність аналізованої проблематики зумовлена також тим, що поняття «особа злочинця» є базовою категорією кримінології, яку використовують для виокремлення суттєвих підстав, умов і причин злочинності. Досліджуючи особу злочинця з метою розроблення дієвих та ефективних механізмів запобігання злочинам, з'ясовують відомості про стать, вік, громадянство, національність, освіту, судимість, співучасть у злочині тощо.

Процес запобігання злочинам потребує врахування різноманітних рис особи, яка вчиняє злочин, оскільки від них безпосередньо залежать подальше розроблення та визначення критеріїв класифікації (типології) таких осіб.

Таким чином, постає можливість виокремити певні типи правопорушників. Оволодіння типологією дає змогу на науковому підґрунті організувати індивідуальну профілактику злочинів, розробити корисні рекомендації слідчим, суддям, які призначають покарання, а також працівникам виправно-трудових установ, завданням яких є виправлення та перевиховання засуджених [4, с. 8].

Попри те, що питання особи злочинця досить детально висвітлено в науці, типологія осіб, які вчиняють злочини, передбачені ст. 260 Кримінального кодексу України, залишається недостатньо розробленою, а тому потребує подальших досліджень. На нашу думку, це пов'язано з тим, що науковці переважно аналізували класифікації та типології учасників організованих злочинних об'єднань. Наприклад, А. А. Вознюк пропонує поділяти осіб, які беруть участь у діяльності злочинної організації, на чотири категорії, а саме: 1) членів організованого злочинного об'єднання; 2) його учасників; 3) осіб, які беруть участь в окремих злочинах організованого злочинного об'єднання, проте не входять до його складу; 4) причетних до протиправної діяльності організованого злочинного об'єднання [5, с. 66]. Дослідник не лише наводить приклад класифікації, а й аргументує свій підхід, акцентуючи на правових колізіях і прогалинах щодо визначення та поділу учасників злочинних об'єднань, а також наголошуючи на необхідності законодавчого врегулювання питання розмежування ролей учасників і відповідальності за вчинені ними дії. Запропонована типологія є цікавою з позиції класифікації учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, однак вона зорієнтована на кваліфікацію злочинів, учинених у складі цих злочинних об'єднань.

Водночас В. А. Конарев осіб, які входять до складу організованих злочинних формувань, поділяє на організаторів (керівників) та учасників (членів) [6]. Зазначена класифікація стосується різних видів організованих злочинних об'єднань і не охоплює особливості типології учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Такий варіант

типології також не є оптимальним з погляду побудови системи запобігання створенню та діяльності аналізованих об'єднань. Окрім цього, науковець не враховує специфіку функціонування таких об'єднань в Україні.

Ураховуючи зазначене вище та маючи на меті розроблення дієвої системи попередження аналізованих злочинних виявів, передусім необхідно виокремити та класифікувати категорії осіб, які беруть участь у діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Опрацювавши матеріали кримінальних проваджень, а також проаналізувавши судову практику, ми дійшли висновку, що класифікувати учасників та організаторів не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань можна за такими критеріями: залежно від функцій, які вони виконують; за мотивами, якими керуються особи, що беруть участь у таких об'єднаннях; за ознакою громадянства особи, яка бере участь в об'єднанні.

З огляду на це, залежно від функцій, які виконують учасники не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, їх можна розподілити на: керівників, бойовиків, інформаторів, тиловиків, журналістів, перевізників.

Керівники не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань – це особи, що координують усі ключові процеси функціонування та діяльності не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування ще на етапі створення. Саме керівники визначають параметри добору учасників, встановлюють правила функціонування не передбачених законом об'єднань, забезпечують фінансування, продовольство, контролюють питання постачання зброї, боєприпасів, вибухівки тощо. Вивчення судової практики та матеріалів кримінальних проваджень засвідчує, що на сучасному етапі, з огляду на ситуацію, що склалася на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, керівників незаконних об'єднань призначають, обираючи з-поміж колишніх кадрових військовослужбовців, зокрема іноземців. Водночас практику притягнення цих осіб до відповідальності, передбаченої законодавством України, досі не напрацьовано.

Бойовики – особи, які беруть активну участь у діяльності не передбаченого законом воєнізованого/збройного формування, виконують його завдання, що супроводжується чиненням опору представникам влади, використанням/застосуванням

вогнепальної зброї для систематичного виконання протиправних наказів безпосереднього командира, а також інших покладених на них функціональних обов'язків, зокрема командування іншими підпорядкованими озброєними особами. Їхні дії полягають у проведенні нічних розвідувальних заходів із застосуванням вогнепальної зброї, вибухових речовин, спецтехніки з метою встановлення такого розташування вогневих точок, кількості військової техніки та військовослужбовців Збройних сил України. Бойовики також здійснюють охорону блокпостів, зведених не передбаченими законом збройними формуваннями, здійснюють перепускний режим шляхом протиправної зупинки, огляду автотранспорту та перевірки документів громадян, які перетинають блокпост, несуть караульну службу на окремих об'єктах. Також за участі цієї категорії осіб проводять військові операції та захоплення адміністративних будівель і будівель органів місцевого самоврядування. Наприклад, *ОСОБА_1, здійснюючи умисні протиправні дії в складі не передбаченого законом збройного формування, систематично виконував накази свого безпосереднього командира щодо забезпечення пропускового режиму на блокпосту, незаконного догляду автотранспорту, перевірки документів у водіїв і пасажирів, а також виявлення під час перетину блокпоста проукраїнськи налаштованих громадян, таких, що не поділяють позицію та режим самопроголошеної «Донецької народної республіки», а також виконував інші протиправні накази, спрямовані проти представників влади, які отримували від керівництва [7].*

*Інформатори – це особи, які не беруть участі в нападах, не використовують зброю, однак на договірних, ідеологічних, матеріально вигідних чи інших засадах надають учасникам (керівникам, кураторам тощо) воєнізованих або збройних формувань інформацію щодо результатів здійснення обстрілів учасниками незаконних збройних формувань, дислокації позицій підрозділів Збройних сил України, напрямів їх розташування, переміщення колон військової техніки тощо. Наприклад, *ОСОБА_1, використовуючи мобільний телефон свого пасинка ОСОБА_3 з номером мобільного телефону НОМЕР_1, під час телефонної розмови з учасником так званого центру збору розвідувальної інформації не передбаченого законом збройного формування «Донецька народна республіка» ОСОБА_4, з мобільного телефонного номера НОМЕР_2 шляхом**

здійснення вихідного телефонного виклику, повідомив останньому інформацію щодо результатів здійснення артилерійського обстрілу учасниками незаконних збройних формувань «Донецької народної республіки», а також позицій підрозділів Збройних сил України, зазначивши напрямок їх розташування [8].

Тиловики – особи, які в складі не передбаченого законом воєнізованого або ж збройного формування, не застосовуючи вогнепальну зброю та не беручи участі в збройних нападах й інших злочинних посяганнях незаконного формування, забезпечують інженерне обладнання бойових позицій (риття окопів, підготовку бліндажів, їх укріплення колодами та мішками з піском, зведення та будівництво, ремонт фортифікаційних оборонних споруд) для зміцнення бойових позицій, а також розвантаження та навантаження бойових припасів, доставку продуктів харчування на блокпости, утворені учасниками незаконного збройного формування, які здійснювали незаконний контрольньо-пропускний режим та огляд транспортних засобів і осіб. Наприклад, ОСОБА_1, діючи в складі збройного формування, здійснював інженерне обладнання бойових позицій (копав окопи, укріплював їх колодами та мішками з піском), щоб зміцнити бойові позиції під час обстрілу Збройних сил України, а також, перебуваючи на цих позиціях, здійснював розвантаження та навантаження бойових припасів [9].

Журналісти – особи, які в складі незаконних воєнізованих або збройних формувань виконують обов'язки журналіста й оператора, здійснюють фото- та відеозйомку подій, що відбуваються на території, підконтрольній такій організації, пишуть статті, готують медіа-матеріали для ЗМІ, спрямовані на дискредитацію сил, задіяних у проведенні антитерористичної операції, публікуючи зібраний і сформований матеріал на сайтах Інтернет-видань. Зокрема, ОСОБА_2 в період з травня 2014 року до травня 2015 року виконував обов'язки журналіста й оператора фото- та відеозйомки подій, що відбувалися на території, підконтрольній терористичній організації «Донецька народна республіка», а саме: писав статті, здійснював відеозйомку та підготовку медіа-матеріалів для ЗМІ, що були спрямовані на дискредитацію сил, задіяних у проведенні антитерористичної операції, населення України й української влади, а також спрямовані на пропаганду

діяльності «Донецької народної республіки» та її очільників, підтрим авторитету української влади з метою дестабілізації суспільно-політичної обстановки на території країни. Зібраний та сформований матеріал ОСОБА_2 публікував на сайтах Інтернет-видання «Политнавигатор» (www.politnavigator.net) та інформаційно-аналітичного видання «Русская правда» (<http://ruspravda.info/>) [10].

Перевізники – це особи, які в складі не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування здійснюють перевезення поранених і медикаментів, маючи на озброєнні вогнепальну зброю з набоями, чим забезпечують діяльність не передбаченого законом збройного формування. Наприклад, ОСОБА_2, будучи водієм медичного пункту не передбаченого законом збройного формування, із серпня 2014 року до 25 травня 2015 року керував автомобілем ВАЗ 2105 сірого кольору, у якому перевозив поранених членів не передбаченого законом збройного формування та медикаменти, маючи на озброєнні вогнепальну зброю – автомат системи «Калашникова» з набоями до нього, чим забезпечував діяльність не передбаченого законом збройного формування в м. Горлівка та брав у ньому участь до 29 травня 2015 року, вийшовши з його лав за станом здоров'я [11].

Учасники не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань можуть керуватися різними мотивами. За цим критерієм осіб-учасників можна поділити на такі групи:

– особи, які беруть участь у діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань з метою отримання грошової винагороди/прибутку. Так, ОСОБА_2, поділяючи мету створення та функціонування злочинної організації, дав добровільну згоду на проходження служби на посаді молодшого інспектора відділу режиму охорони. ОСОБА_2, перебуваючи на зазначеній посаді, маючи спеціальне звання рядового внутрішньої служби, отримуючи щомісячну заробітну плату сумою 8000 рублів РФ, виконував покладені на нього функціональні обов'язки в зазначеному незаконному збройному формуванні [12];

– особи, які беруть участь у діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань за власним бажанням, відстоюючи ідеологічні, політичні або інші інтереси та переконання. Наприклад, ОСОБА_2, діючи з прямим умислом,

прибув до блокпоста, усвідомлюючи протиправність своїх дій, з метою участі в діяльності не передбаченого законами України збройного формування самопроголошеної «Донецької народної республіки», ознайомившись зі встановленими правилами поведінки, розпорядками, правами й обов'язками члена цього незаконного збройного формування, надавши власні анкетні дані не встановленій досудовим слідством особі, дав згоду на участь у зазначеному незаконному збройному формуванні й виконання його завдань, увійшовши до цього формування під командуванням не встановленої досудовим слідством особи [13];

– особи, які беруть участь у діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань через погрози на власну адресу й адресу близьких осіб щодо покарання в разі відмови від участі в цих злочинних об'єднаннях. Наприклад, ОСОБА_3, перебуваючи на території м. Донецьк, під впливом психологічного примусу у вигляді погроз перешкоджання навчанню та застосування фізичного насильства до його доньки, яка навчається в одному з навчальних закладів м. Донецьк, з боку учасників не передбаченого законом збройного формування «Донське козацтво», був залучений до участі в його діяльності. Усвідомлюючи протиправний характер завдань, які були покладені на ОСОБА_3, маючи можливість їх не виконувати, ОСОБА_3 не звернувся до правоохоронних органів України з повідомленням про погрози, а почав учиняти дії щодо збирання та передання представнику незаконного збройного формування «Донське козацтво» інформації про дислокацію та переміщення підрозділів Збройних сил України, задіяних у проведенні антитерористичної операції [14].

Залежно від громадянства осіб, які беруть участь у діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, їх також можна класифікувати на такі категорії:

– найманці з інших країн. Так, на початку квітня 2014 року на території Донецької області України громадянин РФ ОСОБА_3 та інші не встановлені досудовим слідством особи для насильницького підтримання влади незаконної самопроголошеної «Донецької народної республіки» створили не передбачене законами України збройне формування, яке мало організовану структуру військового типу, а саме

єдиноначальність, підпорядкованість, чітку ієрархічність та дисципліну, були озброєні вогнепальною зброєю, вибухівкою, а також мали тяжке військове озброєння та військову техніку [15];

– найманці із цивільного населення тимчасово окупованих територій. Наприклад, *ОСОБА_1, діючи з прямим умислом, маючи намір вступити до незаконного збройного формування, прибув до військкомату, де висловив бажання вступити до зазначеного незаконного збройного формування, погодившись підкоритися жорсткій ієрархії та дисципліні в ньому як структурної одиниці цієї «Донецької народної республіки» [16].*

Можна виокремити також інші типи злочинців цієї категорії, ураховуючи твердження А. А. Вознюка про те, що одні учасники не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань стають на злочинний шлях, свідомо прагнучи цього, а інші – вимушено захищаючи Українську державу та її громадян усіма можливими способами [17, с. 46].

Дослідниця В. М. Русинова запропонувала класифікацію осіб, задіяних у міжнародних збройних конфліктах, у межах якої виокремила такі групи: особи, що беруть і не беруть безпосередню участь у військових діях; члени урядових збройних сил, організованих збройних груп і цивільне населення [18, с. 61–69].

Водночас В. В. Василевич пропонує узагальнений «портрет» учасника озброєного організованого угруповання. Оскільки єдиної характеристики для всіх категорій учасників цих злочинних формувань немає, то науковець стверджує, що характеристика учасника збройного організованого угруповання залежить від місця в злочинній групі, статусу та виконуваних функцій, злочинної спеціалізації, професійності у відповідній діяльності, необхідності «вдягти маску» для спілкування поза злочинними угрупованнями. Пересічні учасники злочинних угруповань мають чітко окреслену престижно-споживацьку орієнтацію, доведену до автоматизму покірність вказівкам керівника, завищену самооцінку, відчуженість і ворожість, прагнення здобути й утверджувати авторитет у своєму середовищі, виявляють посилену увагу до власного фізичного здоров'я [19, с. 9].

Таким чином, ситуація, яка склалася довкола створення та діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань на території України, зокрема й на тимчасово

окупованих її частинах, нині є надзвичайно складною. Зазначене зумовлене збільшенням кількості обставин, що сприяють учиненню аналізованої категорії злочинів, Вони тісно пов'язані та складно взаємодіють, однак ключовою з-поміж них, на нашу думку, є особа злочинця. Дослідивши її ґрунтовно, можна розробити та використати на практиці ефективну систему заходів, спрямованих на запобігання створенню не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.

Для законодавця одним із пріоритетних є питання врегулювання ситуації, що склалась на тимчасово окупованих територіях України. Ключовим у цьому напрямі постає питання максимального обмеження можливостей для створення та діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань на території держави, зокрема на тимчасово окупованих територіях. Саме тому дослідження питання учасників таких злочинних об'єднань, їх класифікації і типології відіграє важливу роль, оскільки спрямоване, з-поміж іншого, на розв'язання проблеми розмежування відповідальності за вчинені дії особами – учасниками не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань [20].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кучменко С. В. Актуальні питання об'єктивної сторони створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань / С. В. Кучменко // Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 25 берез. 2016 р.) : у 2 ч. – Ч. 2. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. – С. 72–76.
2. Абельцев С. Н. Личность преступника и проблемы криминального насилия / С. Н. Абельцев. – М. : Закон и право, ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 207 с.
3. Вознюк А. А. Концептуальні засади запобігання суспільно небезпечним діянням / А. А. Вознюк // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2016. – № 2 (99). – С. 156–165.
4. Кудрявцев В. Н. Всесоюзному институту по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности – 10 лет / В. Н. Кудрявцев // Вопросы борьбы с преступностью. – М., 1975. – Вып. 20. – С. 8.
5. Кримінально-правові ознаки організованих груп і злочинних організацій : монографія / А. А. Вознюк. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 192 с.
6. Конарев В. А. Организованные преступные формирования: вопросы квалификации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Конарев Владимир Анатольевич. – М., 2002. – 204 с.
7. Вирок Краматорського міського суду Донецької області від 21 листоп. 2017 р. Справа № 234/17279/17. Провадження № 1-кп/234/942/17 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70510148>. – Назва з екрана.

8. Вирок Колегії суддів судової палати з кримінальних справ та справ про адміністративні правопорушення апеляційного суду Донецької області від 7 груд. 2017 р. Справа № 229/865/16-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70848115>. – Назва з екрана.

9. Вирок Білокуракинського районного суду Луганської області від 22 листоп. 2017 р. Справа № 409/2156/17. Провадження № 1-кп/409/118/17 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70521435>. – Назва з екрана.

10. Вирок Херсонського міського суду Херсонської області від 16 листоп. 2017 р. Справа № 766/19384/17 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70315413>. – Назва з екрана.

11. Вирок Дзержинського міського суду Донецької області від 6 листоп. 2017 р. Справа № 225/5554/17. Провадження № 1-кп/225/564/2017 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70050193>. – Назва з екрана.

12. Вирок Волноваського районного суду Донецької області від 30 жовт. 2017 р. Справа № 221/3556/17. Провадження № 1-кп/221/455/2017 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69903414>. – Назва з екрана.

13. Вирок Краматорського міського суду Донецької області від 25 жовт. 2017 р. Справа № 234/9557/17. Провадження № 1-кп/234/650/17 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69877064>. – Назва з екрана.

14. Вирок Колегії суддів Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 15 лип. 2016 р. Справа № 235/7506/15-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58972136>. – Назва з екрана.

15. Вирок Краснолиманського міського суду Донецької області від 19 верес. 2017 р. Справа № 236/2602/17. Провадження № 236/2602/17 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68991310>. – Назва з екрана.

16. Вирок Волноваського районного суду Донецької області від 14 верес. 2017 р. Справа № 221/2991/17. Провадження № 1-кп/221/412/2017 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68921188>. – Назва з екрана.

17. Вознюк А. А. Актуальні проблеми кримінально-правового впливу на учасників не передбачених законами України воєнізованих або збройних формувань / А. А. Вознюк // *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. – 2015. – № 2 (10). – С. 40–49.

18. Русинова В. Н. Классификация лиц в немеждународных вооруженных конфликтах: в поисках сбалансированного подхода / В. Н. Русинова // *Государство и право*. – 2012. – № 3. – С. 61–69

19. Василевич В. В. Боротьба з озброєними формами організованої злочинності корисливо-насильницького спрямування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В. В. Василевич. – Киев, 1998. – 18 с.

20. Кучменко С. В. Проблемні питання розмежування відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань / С. В. Кучменко // Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 24 лют. 2017 р.). – Тернопіль : Вектор, 2017. – С. 312–314.

REFERENCES

1. Kuchmenko, S.V. (2016). Aktualni pytannia obiektyvnoi storony stvorennia ne peredbachenykh zakonom voienizovanykh abo zbroinykh formuvan [Topical issues of the objective side of the creation of paramilitary or armed units not provided by law]. *Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy ikh vyrishennia, Criminological theory and practice: experience, problems of the present and ways of their solution: Proceedings of the Scientific and Practical Conference.* (pp. 72-76). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].
2. Abelcev, S.N. (2000). *Lichnost prestupnika i problemy kriminalnogo nasillia [Personality of the criminal and the problem of criminal violence]*. Moscow: Zakon i pravo, YuNITI-DANA [in Russian].
3. Vozniuk, A.A. (2016). Kontseptualni zasady zapobihannia suspilno nebezpechnym diianiam [Conceptual Principles for Preventing Socially Dangerous Acts]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 2(99), 156-165 [in Ukrainian].
4. Kudriavcev, V.N. (1975). Vsesoiuznomu institutu po izucheniiu prichin i razrabotke mer preduprejdenia prestupnosti - 10 let [All-Union Institute for the Study of Causes and Development of Crime Prevention Measures - 10 years]. *Voprosy borby s prestupnosti, Issues of combating crime.* Moscow [in Russian].
5. *Kryminalno-pravovi oznaky orhanizovanykh hrup i zlochyunnykh orhanizatsii [Criminal legal signs of organized groups and criminal organizations]*. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].
6. Konarev, V.A. (2002). Organizovannye prestupnye formirovaniia: voprosy kvalifikatsii [Organized criminal groups: qualification issues]. *Candidate's thesis.* Moscow [in Russian].
7. Vyrok Kramatorskoho miskoho sudu Donetskoï oblasti vid 21 lystop. 2017 r. Sprava No. 234/17279/17. Provadzhenia No. 1-kp/234/942/17 [The verdict of Kramatorsk city court of Donetsk region from November 21, 2017. Case No. 234/17279/17. Proceedings No. 1-kp/234/942/17]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen, The only state register of court decisions.* Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70510148> [in Ukrainian].
8. Vyrok Kolehii suddiv sudovoi palaty z kryminalnykh sprav ta sprav pro administratyvni pravoporushennia apeliatsiinoho sudu Donetskoï oblasti vid 7 hrud. 2017 r. Sprava No. 229/865/16-k [Judgment of the College of Judges of the Chamber of Criminal Cases and Administrative Offenses of the Donetsk Regional Court of Appeal from December 7, 2017. Case No. 229/865/16-k]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen, The only state register of court decisions.* Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70848115> [in Ukrainian].
9. Vyrok Bilokurakynskoho raionnoho sudu Luhanskoï oblasti vid 22 lystop. 2017 r. Sprava No. 409/2156/17. Provadzhenia No. 1-kp/409/118/17 [The verdict of the Bilokurakinsky district court of Lugansk region from November 22, 2017. Case No. 409/2156/17. Proceedings No. 1-kp/409/118/17]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr*

sudovykh rishen, The only state register of court decisions. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70521435> [in Ukrainian].

10. Vyrok Khersonskoho miskoho sudu Khersonskoi oblasti vid 16 lystop. 2017 r. Sprava No. 766/19384/17 [The verdict of Kherson city court of Kherson region from November 16, 2017. Case No. 766/19384/17]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen, The only state register of court decisions*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70315413> [in Ukrainian].

11. Vyrok Dzerzhynskoho miskoho sudu Donetskoi oblasti vid 6 lystop. 2017 r. Sprava No. 225/5554/17. Provadzhennia No. 1-kp/225/564/2017 [The verdict of the Dzerzhynsky City Court of Donetsk Oblast from November 6, 2017. Case No. 225/5554/17. Proceedings No. 1-kp/225/564/2017]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen, The only state register of court decisions*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70050193> [in Ukrainian].

12. Vyrok Volnovaskoho raionnoho sudu Donetskoi oblasti vid 30 zhovt. 2017 r. Sprava No. 221/3556/17. Provadzhennia No. 1-kp/221/455/2017 [The verdict of the Volnovasky district court of Donetsk region from October 30, 2017. Case No. 221/3556/17. Proceedings No. 1-kp/221/455/2017]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen, The only state register of court decisions*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69903414> [in Ukrainian].

13. Vyrok Kramatorskoho miskoho sudu Donetskoi oblasti vid 25 zhovt. 2017 r. Sprava No. 234/9557/17. Provadzhennia No. 1-kp/234/650/17 [The verdict of Kramatorsk city court of Donetsk region from October 25, 2017. Case No. 234/9557/17. Proceedings No. 1-kp/234/650/17]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen, The only state register of court decisions*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69877064> [in Ukrainian].

14. Vyrok Kolehii suddiv Krasnoarmiiskoho misakraionnoho sudu Donetskoi oblasti vid 15 lyp. 2016 r. Sprava No. 235/7506/15-k [The verdict of the Collegium of Judges of the Krasnoarmeysk city district court of Donetsk region from July 15, 2016. Case No. 235/7506/15-k]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen, The only state register of court decisions*. Retrieved from <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58972136> [in Ukrainian].

15. Vyrok Krasnolymanskoho miskoho sudu Donetskoi oblasti vid 19 veres. 2017 r. Sprava No. 236/2602/17. Provadzhennia No. 236/2602/17 [Sentence of Krasnoliman city court of Donetsk region from September 19, 2017. Case No. 236/2602/17. Proceedings No. 236/2602/17]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen, The only state register of court decisions*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68991310> [in Ukrainian].

16. Vyrok Volnovaskoho raionnoho sudu Donetskoi oblasti vid 14 veres. 2017 r. Sprava No. 221/2991/17. Provadzhennia No. 1-kp/221/412/2017 [The verdict of Volnovosky district court of Donetsk region from September 14, 2017. Case No. 221/2991/17. Proceedings No. 1-kp/221/412/2017]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen, The only state register of court decisions*. Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/68921188> [in Ukrainian].

17. Vozniuk, A.A. (2015). Aktualni problemy kryminalno-pravovoho vplyvu na uchashnykiv ne poredbachenykh zakonamy Ukrainy voienizovanykh abo zbroinykh formuvan [Actual problems of criminal law influence on participants not foreseen by the laws of Ukraine of paramilitary or armed formations]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Legal journal of the National Academy of Internal Affairs*, 2(10), 40-49 [in Ukrainian].

18. Rusinova, V.N. (2012). Klassifikacija lic v nemejdunarodnyh voorujennyh konfliktah: v poiskah sbalansirovannogo podhoda [Classification of persons in non-international armed conflicts: in search of a balanced approach]. *Gosudarstvo i pravo, State and Law*, 3, 61-69 [in Russian].

19. Vasylevych, V.V. (1998). Borotba z ozbroienymy formamy orhanizovanoi zlochynnosti koryslyvo-nasylnytskoho spriamuvannia [Fighting armed forms of organized crime with a mercenary-violent direction]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kiev [in Ukrainian].

20. Kuchmenko, S.V. (2017). Problemni pytannia rozmezhuvannia vidpovidalnosti za stvorennia ne peredbachenykh zakonom voienizovanykh abo zbroinykh formuvan [Problematic issues are the delineation of responsibility for the creation of paranoid or armed units not provided for by law]. *Bezpeka liudyny v umovakh hlobalizatsii: suchasni pravovi paradyhmy, Human security in the conditions of globalization: modern legal paradigms: Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference*. (pp. 312-314). Ternopil: Vektor [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 23.11.2017

Kuchmenko S. – *Researcher of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine*

The Typology of Participation of Para-Military or Armed Formatives not Predicted by Law

The classification of persons-participants of para-military units and armed groupsthat are not provided for by the laws of Ukraine is being researched in a comprehensive manner in the article. The article deals with the influence of the typology of criminal personality on the development of general and individual measures for crime prevention.

The author analyzes the circum stances that determine the creation and function of paramilitary or armed formations not predicted by law in the territory of Ukraine, the mechanism of their interaction and the consequences of the influence on the formation of such kind of criminal associations are examined.

The article emphasizes that the studying of the characteristics of the offender's person, including the inherent nature of the crime of character and property, allows more accurately determine the nature and extent of the public danger of a criminal act, establish the determinants of a specific crime, and after analyzing the information obtained, develop a system of effective measures to prevent the creation of unforeseen by law paramilitary or armed formations.

The author under score that the basis of effective prevention of crimes from among available legal tools, the most important place be longs to the criminological portrait and typology of the offender's person.

It has been argued that the process of crime prevention needs to take in to account the various features of the person committing a crime, since the latter, on the basis of their study, predetermine the further development and selection of classification criteria (typologies) for such persons. Thus, it is possible to distinguish certain types of offenders by systematizing certain criteria of a person.

It is proved that the study of the question of the people-participants of the above-mentioned criminal associations, their classification and typology, has an extremely important role today, since it is intended to serve for the development of a set of activities to prevent the creation of such kind of associations, and may be useful during the investigation of the problem issues of the delineation of responsibilities for the acts committed by people-participants of para-military units and armed groups that are not provided for by the laws.

Keywords: para-military formation not provided by law, armed formation not predicted by law, offender's person, criminological characteristic, participant of a criminal association.